

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

Випуск 7

*Матеріали VI Всеукраїнської
науково-практичної конференції
“Державне управління та місцеве самоврядування в Україні
в контексті європейської інтеграції”,
м. Київ, МАУП, 17 листопада 2011 р.*

Київ
ДП “Видавничий дім “Персонал”
2012

*Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом
(протокол № 11 від 21.12.11)*

Редакційна колегія:

А. М. Подоляка (голова), д-р юрид. наук, проф.;
А. А. Ігнатченко (заступник голови), канд. техн. наук;
М. Ф. Головатий, д-р політ. наук, проф.;
О. В. Куроченко, д-р екон. наук, проф.;
А. С. Лисецький, д-р екон. наук, проф.;
І. П. Розпутенко, д-р наук держ. упр., проф.;
Г. П. Ситник, д-р наук держ. упр., проф.;
Ю. П. Сурмін, д-р соціальних наук, проф.;
В. В. Утвенко, канд. іст. наук, доц.;
Н. М. Чернуха, д-р пед. наук, проф.;
М. В. Чечетов, д-р наук держ. упр., проф.;
Н. П. Ярош, д-р наук держ. упр.

Видання здійснене в рамках проекту
“Наукові праці МАУП”

Становлення і розвиток української державності : [зб. наук. пр.] /
МАУП. — К.: ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2008 —

С76 Вип. 7: Матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції
“Державне управління та місцеве самоврядування в Україні в контексті
європейської інтеграції”, м. Київ, 17 листоп. 2011 р. / редкол.: А. М. Подо-
ляка (голова) [та ін.]. — 2012. — 382 с. : іл. — Бібліогр. у кінці ст.

У пропонованому збірнику подано статті учасників науково-практичної
конференції, присвяченої найважливішій проблемі сьогодення — становлен-
ню України як держави. Розглядається формування державності в Україні у
різні періоди історії та в різних аспектах.

Для науковців і державних службовців, політиків і політологів, викладачів
і студентів, а також усіх, хто цікавиться розвитком Української держави і су-
спільства.

ББК 63.3(4УКР)я43+67.9(4УКР)301я43

© Міжрегіональна Академія управління
персоналом (МАУП), 2012

© ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2012

Чупрій Л. В. Оптимізація державного управління у сфері освіти в контексті забезпечення гуманітарної безпеки України	127	Дученко А. М. Організаційно-економічні основи розвитку регіонального туризму в Україні.....	191
Юсеф Н. Н. Межкультурные связи стран Ближнего Востока (образовательный аспект)	136	Дученко М. С. Удосконалення системи управління бізнес-процесами підприємства: стратегія розвитку	196
Барановська В. М. Інституційний механізм регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні.....	139	Ейсмонт В. С. Формування системи основних показників функціонування і розвитку макроекономічної системи	199
Костюк Т. О. Регіоналізація і демократизація як передумови побудови демократичної держави і громадянського суспільства	145	Єдгарова І. В. Моніторинг діяльності державних службовців з надання публічних послуг як сучасна технологія управлінського контролю	207
Левченко М. О. Безпека підприємницької діяльності в Україні: теорія, політика і стратегія забезпечення	147	Зирянова О. Л. Структура і психологічна динаміка схильності особистості до самовдосконалення.....	210
Павленко В. В. Характеристика податкової системи Австралії як досвід ефективної системи державного управління.	153	Іваненко В. О. Взаємодія Служби безпеки України, органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів на шляху запобігання та протидії організований злочинності та тероризму у контексті європейської інтеграції України	219
Слободян С. І. Сучасні PR у системі механізмів державного управління	157	Клим'юк О. С. Державна інформаційна політика сучасної України як предмет правового регулювання.....	223
Бортник В. А. Актуальні проблеми місцевого самоврядування в Україні	163	Корощенко А. В. Деякі аспекти роботи Служби безпеки України щодо забезпечення економічної безпеки на прикладі Луганської області.....	231
Бульда С. О. Маркетингові підходи в забезпеченні ефективного використання ресурсного потенціалу регіону.....	167	Кравченко Т. А. Поняття взаємодії суб'єктів політики як теоретична основа дослідження політичних процесів	237
Буратевич О. І. Вплив процесів європейської інтеграції на розвиток української держави: правовий та управлінський аспекти....	174	Кузьменко В. А. Формування механізмів ефективності управління процесами охорони праці в умовах трансформації економіки України	244
Гриценко В. І. Система корпоративного управління в холдингах.....	182		
Доносо Варгас Дієго Хосе, Доносо Варгас Хавієр Стратегія національної безпеки України в умовах євроінтеграції.....	187		

ДЕЯКІ АСПЕКТИ РОБОТИ СЛУЖБИ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ НА ПРИКЛАДІ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Становлення і розвиток української державності, вип. 7, с. 231–236

Одним із актуальних питань сучасності є проблема економічної безпеки як особистості, так і держави. Ситуація, що нині склалася у світі і в нашій країні, породила безліч небезпек та загроз економічним відношенням, що формуються в Україні [5, 5].

Зростає роль і значення правоохоронного забезпечення економічної безпеки. За умов масштабної криміналізації економіки, коли на її стан впливають організована злочинність і корупція, що опанували різноманітними механізмами впливу на прийняття багатьох державних рішень, можливості зміни економічної політики і практики, розроблення стратегії економічної безпеки значною мірою залежать від здатності держави, її правоохоронної системи докорінно змінити кримінальну ситуацію в економіці [5, 268].

Розглянемо роботу СБУ Луганської області, схарактеризуємо її діяльність у напрямі економічної безпеки регіону, виходячи зі специфічних особливостей умов економіки Луганської області.

Дослідження змісту поняття економічної безпеки держави, класифікації економічних загроз та інтересів держави, підходів до оцінки рівня економічної безпеки держави, принципів формування системи забезпечення економічної безпеки держави висвітлені у працях таких вітчизняних та зарубіжних вчених, як Л. Абалкін, В. Білоус, О. Бандурка, О. Барановський, І. Бінько, В. Геєць, С. Глазьев, Б. Грієр, В. Духов, М. Єрмошенко, Я. Жаліло, Б. Кваснюк, Т. Ковальчук, В. Манілов, Г. Маховські, С. Мердок, В. Мунтіян, Н. Нижник, Є. Олейников, Г. Пастернак-Таранушенко, С. Пирожков, К. Петрова, В. Сенчагов, Г. Ситник, А. Сухоруков, Я. Тімберген, І. Червяков, В. Шлемко, Д. Фішер, В. Ярочкін та ін. Проблемами формування регіональної політики в контексті забезпечення економічної безпеки держави займалися М. Долішній, Б. Данилишин, Т. Агапова, П. Бєленький, Є. Бойко, В. Войцеховський, З. Герасимчук, С. Злупко, М. Козоріз, А. Куклін, Я. Побурко, С. Писаренко, О. Ральчук, Л. Семів, А. Татаркін, А. Федорищева, О. Хомра та ін. [3].

Згідно із Законом України “Про службу безпеки України” від 25 березня 1992 р. [1, ст. 382; 10, 263; 11, 179; 6, 270; 4, 85] Служба безпеки України — це державний воєнізований орган спеціального призначення, який забезпечує державну безпеку України. Служба безпеки України підпорядкована Президенту України і підконтрольна Верховній Раді України.

Основне зобов’язання СБУ у сфері забезпечення економічної безпеки є здійснення розвідувальної та інформаційно-аналітичної роботи, вирішення проблем соціально-економічного будівництва, науково-технічного прогресу, екології. До зобов’язань СБУ належить виявлення, припинення та розкриття злочинів, розслідування яких віднесено законодавством до компетенції СБУ; проведення дізнання і слідства у цих справах; розшук осіб, які переховуються у зв’язку із скоєнням зазначених злочинів. Це здійснення контррозвідувального забезпечення енергетики, транспорту, зв’язку, об’єктів інших галузей господарства, і сприяння підприємствам, установам, організаціям та підприємцям у збереженні комерційної таємниці. Сюди належить здійснення профілактики правопорушень у сфері державної безпеки, виконання за дорученням Верховної Ради України або Президента України інших завдань, спрямованих на забезпечення внутрішньої та зовнішньої безпеки держави, надання допомоги органам внутрішніх справ, іншим правоохоронним органам у боротьбі зі злочинністю [5, 271].

У структурі економіки Луганської області питома вага вугільної

промисловості становить 22 %. Із загальних запасів вугілля (14,5 млрд т) розробляється 2,2 млрд т (30 %). Галузь забезпечує робочими місцями 20 % зайнятого населення області, є визначальною для соціально-економічного розвитку 63-х шахтарських міст і районів.

СБУ Луганської області зосереджує зусилля на попередження та профілактику злочинів найуразливіших сфер життєдіяльності регіону, попереджує та розкриває протиправні дії при використанні бюджетних коштів. Вона вбачає кілька основних способів крупних розкрадань, з якими доводиться стикатися у вугільній промисловості: тендерні закупівлі, держпідтримка, засоби, що виділяються на капітальне будівництво, оснащення очисних забоїв. Лідером за кількістю розкрадань і розтрата бюджетних коштів є тендер. Укладення договорів державних підприємств з комерційними структурами завжди привертають до себе увагу, оскільки продаж товарів і надання послуг здійснюються за фіктивними, завищеними цінами, до актів виконаних робіт вносяться недостовірні відомості про обсяг, розцінки і перелік робіт [2].

Ряд злочинів, пов’язаних з вугільною промисловістю, виявила СБУ Луганської області. А саме, одна луганська фірма виграла тендер на постачання державному вуглевидобувному підприємству двох стрічкових конвеєрів вартістю 4,9 млн грн бюджетних коштів. За правилами розрахунок повинен відбуватися лише після прийому цього устаткування спеціальною комісією. Фахівці, як зазвичай робиться, вивчили поставлені

механізми і дійшли висновку, що за технічними умовами вони не можуть використовуватися на підприємстві, оскільки просто йому не потрібні. Посадові особи держпідприємства не зважили цю думку і вчинили так, як спочатку задумали. Вони перерахували кошти на рахунок комерційної структури, внаслідок чого майже п'ять мільйонів державних коштів зникло.

Аналізуючи ситуацію із здобуттям і витрачанням бюджетних ресурсів підприємствами вуглевидобувного комплексу регіону, співробітники управління СБУ Луганської області доходять висновків, що підприємство отримує кошти не за реальне нарощування вуглевидобування, а за результатами приписок, завищення показників та інших паперових маніпуляцій. Лише у 2010 р. співробітники Служби безпеки виявили в області п'ять таких фактів на загальну суму близько 100 млн грн [2].

Співробітниками Управління СБУ в Луганській області виявлено факт поставки на шахту неякісного обладнання, експлуатація якого могла загрожувати безпеці гірняків. Правоохоронці встановили, що на адресу ВАТ “Лисичанськвугілля” за бюджетні кошти однією із харківських фірм, яка виграла відповідний тендер, було надано партію спеціальних пристроїв, які використовуються для переміщення і гальмування клітки в шахтному стволі.

За умовами договору, це обладнання повинно відповідати вимогам стандартів виробника, мати паспорт чи сертифікат якості, дозвіл держгорпромнагляду на використання товару. Згідно з висновками експлуатація

у вертикальному стволі, де переміщається клітка з людьми, загрожувала б безпеці шахтарів. За фактом розтрати державних коштів у великих розмірах відносно посадових осіб ВАТ “Лисичанськвугілля” та фірми, що постачала неякісне обладнання, порушено кримінальну справу [9].

Нещодавно за матеріалами СБУ прокуратурою порушено кримінальну справу відносно посадових осіб шахти, причетних до масштабної фальсифікації обсягів вуглевидобування і незаконному отриманню коштів держпідтримки. Упродовж певного часу вони вносили до документів недостовірні відомості стосовно обсягів добового видобутку і якості вугілля, отримуючи взамін державні асигнування. Коли за ініціативою СБУ ревізори КРУ, фахівці науково-дослідної установи і незалежні маркшейдери провели перевірку, виявилось, що реальна зольність гірської маси на складах шахти досягає 78 %, а не 55–59 %, як свідчать документи. Вугілля на таку зольність вважається некондиційним, не підлягає збагаченню і не придатне до використання. У цілому фахівці виявили недостачу близько 27 тис т вугілля на суму більше 32 млн грн [2].

А це черговий злочин, який було розкрито СБ. Посадові особи державної шахти організували демонтаж і видачу на поверхню із законсервованої лави списаного гірничо-шахтного устаткування, яке вони не поставили на бухгалтерський облік. Демонтували і вивезли на металобрухт більше 100 секцій механічного кріплення, скребковий конвеєр і вугільний комбайн. Загальна вартість цього устаткування — 3,2 млн

грн. Після постановки на облік і ремонт це устаткування повинне було використовуватися для оснащення очисних заборів.

СБУ по факту розтрата посадовими особами шахти майна підприємства в особливо великих розмірах було порушено справу за ч. 5 ст. 191 КК України. За такий злочин українським законодавством передбачено покарання у виді позбавлення волі на термін від 7 до 12-ти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися відповідною діяльністю терміном до 3-х років з конфіскацією майна [8].

Наприкінці минулого року Краснолуцький міський суд розглянув кримінальну справу по звинуваченню посадових осіб шахти “Міусинская” ГП “Донбасантрацит”, які причетні до завищення обсягів вуглевидобування і розтрата бюджетних коштів, виділених шахті як держпідтримка. За вказівкою першого керівника в офіційну документацію по обсягах вуглевидобування щомісячно вносилися дані, які приблизно на чверть завищували реальні показники. За 2009–2010 рр. керівники приписали підприємству 17 тис. 300 т нібито видобутого вугілля. Ринкова вартість становила сім мільйонів гривень. Приписки були потрібні для отримання премій, що виплачуються з державного бюджету працівникам тих вугільних підприємств, які перевищують план вуглевидобування. Усього шахті безпідставно нараховано і виплачено у вигляді премій близько 660 тис. грн. Аби приховати фальсифікації, посадові особи списували неіснуючу вугільну продукцію на потреби шахтної котельні.

Згідно з документацією за п’ять місяців там було “спалено” близько 12 тис. т вугілля. Але, як з’ясувалося, котельня в цей час або взагалі не працювала, або використовувала вугілля у десятки разів менше.

Серед схем штучного збільшення обсягів державної дотації особливо поширені два. Якщо перший пов’язаний з приписками обсягів видобутку, то другий стосується штучного збільшення собівартості вугільної продукції. У Луганської області сім державних вугільних холдингів об’єднують 48 шахт, підлеглих Мінвуглепрому, п’ять з них є збитковими і отримують державну підтримку на покриття витрат за собівартістю вугілля. Але, як вважають в області, гарантоване державою покриття збитків не стимулює зацікавленість керівників шахт в підвищенні рентабельності вуглевидобування, а, навпаки, часто це стає причиною розкрадань і зловживань [2].

СБУ Луганської області розкрито кримінальну справу, де окремі керівники намагаються наживатися за рахунок такої сфери, як охорона праці гірників. На одному з державних вугледобувних підприємств Луганської області співробітники СБУ виявили і вилучили близько 2 тис. контрафактних спеціалізованих приладів для захисту органів дихання гірників, непридатних для використання в аварійних умовах. Засоби індивідуального захисту перевірили фахівці Територіального управління Держгірпромнагляду в Луганській області, рятувальники і представники Донецького заводу гірничорятувальної апаратури. Експерти виявили, що в багатьох саморятівниках простроче-

ні фільтри, а в деяких навіть відсутні дихальні мішки. Тобто використовувати ці апарати в аварійних умовах неможливо. Як виявилось, на вугільне підприємство засоби індивідуального захисту потрапили у 2005–2008 рр. — їх закупили в комерційних структурах за бюджетні кошти, потім розподілили між шахтами. За матеріалами СБ України органи прокуратури порушили дві кримінальні справи за ст. 364 (зловживання владою або службовим становищем) і ст. 272 (порушення правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою) Кримінального кодексу України. Крім того, на іншій шахті того самого вугільного об'єднання співробітники СБУ виявили і попередили заповідання збитків державі на суму близько 1,4 млн грн. Встановлено, що підприємство отримало якісні саморятівники, але на прохання третіх осіб робітниця шахти поміняла 128 якісних саморятівників на прилади невідомого походження. Слідчий відділ УСБУ в Луганській області щодо працівника шахти порушив кримінальну справу за ознаками злочину передбаченого ч. 4 ст. 191 Кримінального кодексу України [7].

Слідчий відділ УСБУ в Луганській області розслідує кримінальну справу відносно учасників організованої злочинної групи, яку складають посадові особи шахти, що входить до складу ГП “Ровенькиантрацит”. У злочинному механізмі брали участь працівники шахти, залізничної станції і комерційної структури. Вугілля розкрадали буквально вагонними партіями. Вночі за вказівкою начальника дільниці працівники шахти завантажували вугіллям

залізничні вагони, які прямували на електростанції. Для цього правопорушники спеціально створювали на шахті надлишки вугільної продукції. Відвантаження цього вугілля або зовсім не відбивалося в документах підприємства, або значилося в них як “відбракування”. Далі вантаж потрапляв на залізничну станцію. Там до облікових документів вносилися помилкові відомості про те, що “чорне золото” є власністю комерційної структури, а не шахти. Від імені фірми вкрадене вугілля продавалося споживачам. У такий спосіб лише за дві ночі правопорушники викрали 13 вагонів вугілля на суму більше півмільйона гривень. Співробітники СБУ затримали зловмисників під час чергового розкрадання.

На збагачувальній фабриці під виглядом власності фіктивної фірми “Чорне золото” вугілля вивозилося з підприємства і згодом прямувало на теплоелектростанції. Аби приховати недостачу, склади підприємства завантажувалися відходами вуглезбагачення, а до документів вносилися помилкові відомості про обсяги переробки вугілля, кількість концентрату, промислового продукту і відходів. Коефіцієнт зольності у вугільній масі перевищував допустиму норму у кілька разів. Для того щоб спалити її, теплоелектростанція повинна була нести додаткові витрати, істотно збільшивши подачу палива — газу або мазуту. Але тепловіддача все одно залишалася нижчою, ніж при спалюванні рядового вугілля або концентрату. Не дивно, що за два роки внаслідок низької якості продукції споживачі пред'явили фабриці претензій на загальну суму 4,6 млн грн.

За півроку за цією схемою “наліво” пішло більше 7 тисяч т вугілля на загальну суму понад 2 млн грн [2].

Таким чином, співробітники Служби Безпеки України зосереджують зусилля на захисті найуразливіших сфер життєдіяльності суспільства. Однією з таких сфер є економіка. Тому цілком закономірним є створення у структурі СБ України Департаменту контррозвідального захисту економіки держави. Його визначено головним у системі СБ України з розробки стратегії і тактики захисту національних економічних інтересів, розкриття і припинення злочинів в економічній сфері.

Література

1. Закон України “Про службу безпеки України” від 25 березня 1992 р. // ВВР України. — 1992. — № 27. — Ст. 382.
2. Антипова А. Эквilibристика махинаций // Голос України. — 2011. — 26 трав.
3. Вавдіюк Н. С. Діагностика забезпечення економічної безпеки держави на регіональному рівні: Автореф. дис. канд. екон. наук: 08.10.01 / Ін-т регіон. досліджень. — Л., 2005. — 20 с.
4. Гель А. П., Семаков Г. С., Кондракова С. П. Судові та правоохоронні органи України: Навч. посіб. для студ. вузів. — К.: МАУП, 2004. — 272 с.
5. Користін О. Є., Барановський О. І., Герасименко І. В. Економічна безпека: Навч. посіб. — К.: Правова єдність ВАВ, 2010. — 368 с.
6. Мельник М. І., Хавронюк М. І. Суд та інші правоохоронні органи. Правоохоронна діяльність: закони і коментарі: Навч. посіб. / Автори і укладачі М. І. Мельник, М. І. Хавронюк. — К.: Атіка, 2000. — 512 с.
7. На луганських шахтах СБУ вилучила 2 тисячі контрафактних саморятівників // Інтернет видання “Юриспруденція он-лайн”. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: (<http://lugansk.proua.com/news/2009/06/10/124852.html>)
8. Руководителям одной из шахт Луганской области грозит 12 лет лишения свободы за растрату шахтного оборудования // Интернет-видання “Юриспруденція он-лайн”. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: (<http://lugansk.proua.com/news/2009/06/10/124852.html>)
9. СБУ нашла на луганской шахте опасное оборудование. — [Електронний ресурс]. — <http://irtafax.com.ua/>
10. Судебные и правоохранительные органы Украины: Учеб. пособие. — 3-е изд., доп. и перераб. — Х.: Одиссей, 2004. — 320 с.
11. Фіолевський Д. П. Судова влада і правоохоронна система в Україні: Навч. посіб. — К.: Кондор, 2006. — 322 с.